

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

Το κωμικό και η Ποιητική της Ανατροπής

Ενότητα 7: Η τέχνη του προσωπείου στην καθαφική ποίηση

Κατερίνα Κωστίου
Τμήμα Φιλολογίας

ενότητα 7

Αχρονολόγητο σχέδιο του Γιάννη Κεφαλληνού

Η τέχνη του προσωπίου στην καβαφική ποίηση

<https://paletaart.wordpress.com/2013/01/03/%CE%BA%CE%B5%CF%86%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CF%8C%CF%82-%CE%B3%CE%B9%CE%AC%CE%BD%CE%BD%CE%B7%CF%82-giannis-kefallinos-1894-1957/>

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ 7

Σκοπός της ενότητας 7 είναι να δείξει μέσα από την εκ του σύνεγγυς ανάγνωση πώς συγκροτούνται τα καβαφικά προσώπεια, ποια είναι η λειτουργία τους και η συμβολή τους στην καβαφική ποιητική.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ 7

- Το αφηγηματικό ειρωνικό προσώπειο και η καβαφική ποιητική
- Το ποίημα «Αιμιλιανός Μονάη, Αλεξανδρεὺς, 628-655 μ. Χ.»
- Η α' μορφή του ποιήματος
- Η ειρωνεία και η ταυτότητα των προσωπείων
- Σύγκριση των δυο μορφών του ποιήματος
- Βιβλιογραφία

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ 7

Η ενότητα 7 στοχεύει να δείξει μέσω της εκ του σύνεγγυς ανάγνωσης ενός σημαντικού ποιήματος του Καβάφη πώς συγκροτούνται τα προσώπια του αφηγητή και του πρωταγωνιστή.

Συγκεκριμένα θα καταδειχθεί στην πράξη πώς εξελίσσεται η καθαφική ποιητική, γεγονός που σχετίζεται με τη χρήση προσωπίων. Το ποίημα «Αιμιλιανός Μονάη, Αλεξανδρεύς, 628-655 μ.Χ.», το οποίο συνιστά παράδειγμα αυτής της ενότητας, είναι ένα εξαιρετικό δείγμα σύνθετης τεχνικής του Καβάφη.

Το ειρωνικό αφηγηματικό/δραματικό προσωπείο

- Το προσωπείο ως συγγραφικό εργαλείο
- Η άποψη του Καβάφη περί εμπειρίας και ποιητικής δημιουργίας
- Τα προσωπεία του Καβάφη και η εξέλιξη της ποιητικής του
- Ο στοχαστικός αφηγητής και οι μεταμορφώσεις του
- Τα ποιήματα του καβαφικού κανόνα που αφορούν τη σχέση ατόμου-κοινωνίας με άξονα την ερωτική ταυτότητα και συμπεριφορά: «Τα επικίνδυνα» (1911), «Ονύει» (1915) και «Αιμιλιανός Μονάη, Αλεξανδρεύς, 628-655 μ.Χ.» (1918)

Αιμιλιανός Μονάη, Αλεξανδρεὺς, 628-655 μ.Χ.

<http://www.kavafis.gr/poems/content.asp?id=24&cat=1>

Με λόγια, με φυσιογνωμία, και με τρόπους
μια εξαίρετη θα κάμω πανοπλία ·
και θ' αντικρύζω ἔτσι τους κακούς ανθρώπους
χωρίς να ἔχω φόβον ἢ αδυναμία.

Θα θέλουν να με βλάψουν. Αλλά δεν θα ξέρει 5
κανείς απ' ὄσους θα με πλησιάζουν
πού κείνται η πληγές μου, τα τρωτά μου μέρη,
κάτω ἀπὸ τα ψεύδη που θα με σκεπάζουν. —

Ρήματα της καυχήσεως του Αιμιλιανού Μονάη. 10
Ἄραγε νάκαμε ποτέ την πανοπλία αυτή;
Ἐν πάσῃ περιπτώσει, δεν την φόρεσε πολὺ.
Εἴκοσι ἐπτά χρονῶ, στην Σικελία πέθανε.

Η α' μορφή του ποιήματος

Σύμφωνα με τον Γ. Π. Σαββίδη το ποίημα είχε γραφεί πρώτη φορά το 1898 με τίτλο «Προφυλα(γ)μένος» και αποτελούνταν μόνο από τις δύο πρώτες στροφές, συνιστώντας «μια αυθόρμητη, ακόμη αφελή προσωπική κατάθεση του τριανταπεντάχρονου Καβάφη ανάλογη με τα περίπου σύγχρονα «Η Τράπεζα του Μέλλοντος» και «Πρόσθεσις» (1897). Τριάντα χρόνια αργότερα, έγινε δημοσιεύσιμο, ως ψευδοϊστορικό, με την αλλαγή του τίτλου, και με την προσθήκη μιας τελευταίας ακυρωτικής στροφής.

Γ. Π. Σαββίδης, «Η μεγάλη Ελλάδα του Καβάφη», *Τράπεζα πνευματική*.
1963-1993, Αθήνα, Πορεία 1994, 242.

Η ειρωνεία και η ταυτότητα των προσωπείων

- Το ιστορικό πλαίσιο του ποιήματος
- Η εκφορά του λόγου
- Η στιχουργία και η στίξη του ποιήματος στην υπηρεσία της ειρωνείας
- Ο τίτλος
- Η ταυτότητα των δύο προσωπείων και η σχέση τους
- Η ρητορική της ειρωνείας στην τελευταία στιχική ενότητα
- Η ειρωνεία της μοίρας και ο ρόλος της στη διαμόρφωση της σχέσης των προσωπείων
- Ο αναγνώστης ως θύμα της καβαφικής ειρωνείας

Σύγκριση της α' και της β' μορφής

Ως προς:

Την εκφορά του λόγου

Τον τίτλο

Την ταυτότητα του δραματικού/αφηγηματικού προσώπριου

Την ερμηνεία του ποιήματος

Ένταξη του ποιήματος στα ποιήματα που αφορούν τη σχέση ατόμου
κοινωνίας με άξονα την ερωτική ταυτότητα και συμπεριφορά

Βιβλιογραφία

ΘΕΜΕΛΗΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ, «Ο Καβάφης, η πανοπλία και οι ακάλυπτοι απόγονοι», *Νέα Εστία*, 872 (1 Νοεμβρίου 1963) 1566-1575.

ΠΙΕΡΗΣ, ΜΙΧΑΛΗΣ, *Χώρος, Φως και Λόγος. Η διαλεκτική του «μέσα»-«έξω» στην ποίηση του Καβάφη*, Αθήνα, Καστανιώτης, 1992, 363-364.

ΚΩΣΤΙΟΥ, ΚΑΤΕΡΙΝΑ, «Ο Μυρτίας, ο Αιμιλιανός και ο στοχαστικός σχολιαστής», *Κονδυλοφόρος, Μνήμη Γ. Π. Σαββίδη*, 4 (2005) 109-128.

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Κατερίνα Κωστίου, Τίτλος μαθήματος:
«Ερευνητικά Ζητήματα Νεοελληνικής Φιλολογίας. Το κωμικό και η Ποιητική
της Ανατροπής. Ενότητα 7: Η τέχνη του προσωπείου στην καθαφική ποίηση».

Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:

<https://eclass.upatras.gr/courses/LIT1770/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «**Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση**» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

